

Quan es fa fosc

És l'hora dels matines i toco la campana com he fet cada dia dels darrers seixanta anys. Però avui no hi ha ningú a qui despertar, resaré sola, igual que menjo, llegeixo i treballo l'hort, tota sola. I quan acabi l'oració em posaré a escombrar i fregar. Sé que és una pèrdua de temps i energia: a qui importa que el monestir estigui net o brut si aviat serà una ruïna? A mi m'importa, i no quedarà ni un racó sense esteranyinar.

Som l'any mil quatre-cents vint i quatre de l'era de Nostre Senyor, em dic Magdalena Vilar i soc l'última monja de Santa Maria del Mar.

Ja clareja, una boira espessa ho embolcalla tot i no em deixa veure ni l'ametller del pati; un mal dia per anar pels camins de Déu. De fet, no pot haver-hi cap dia bo per al viatge que estic a punt d'encetar. Ora i labora, deia Sant Benet i nosaltres obeïem, repetint gestos i paraules, però avui, a Santa Maria del Mar, els gestos i les paraules s'han fos com la cera, i abans que fosquegi tancaré la porta, amb clau i forrellat.

“Abaixa la mirada, obeeix i no facis la ploramiques”, em va dir la mare. Jo tenia tretze anys, era pobre i lletja, cap home no em voldria i feia sort que al monestir hi tingués un sostre i un plat a taula. La mare em va fer un petó i se'n va anar.

L'església és fàcil de netejar: quatre bancs, l'altar de pedra i la creu de fusta socarrimada, la que va sobreviure a l'atac dels corsaris. Mai he tingut tanta por com aquella nit quan la mare priora em va despertar: “Afanyat, filla, que venen els turcs!” Només ens vam endur el calze, ben embolicat, a l'alforja d'en Pasqualet, l'ase del monestir; ens vam encomanar a la Mare de Déu i vam fugir. El cavaller de Bedós ens va donar refugi a la seva torre, al feu de les Fonts, a Calonge. Hi vam romandre quatre dies i quatre nits, fins que l'horitzó va deixar de fumejar. Els pocs mobles que teníem eren cendra i a l'església només quedava la creu, miraculosament dempeus. Tan sols vam plànyer la pèrdua del llibre de Sant Benet, el nostre llibre de capçalera; durant els àpats una germana el llegia mentre les altres escoltàvem i menjàvem. Amb les presses ens el vam oblidar al refectori.

De l'infortuni en va sortir una cosa bona: vam anar a buscar una còpia del llibre cremat al monestir més gran de la contrada, Sant Pere de Rodes; al seu scriptòrium es feien les còpies dels exemplars més importants de l'època. I el millor de tot és que la mare priora em va triar a mi perquè l'acompanyés. El meu mèrit no era ni ser la més llegida, ni la més pietosa, ni tampoc la més valenta, sinó que era l'única que feia creure en Pasqualet. El viatge va durar un mes i vaig gaudir de debò; mai a la vida hauria somiat de conèixer tants llocs meravellosos. A Sant Pere, la majestuositat del monestir em va sorprendre; entre aquelles parets fabuloses em sentia com una formiga. El llibre va quedar preciós, amb unes lletres harmonioses i uns colors tan vius que semblava que l'havien pintat els àngels.

Ja el tinc preparat al mocador de fer farcells, aquesta vegada no me'l descuidaré. Com que fa temps que a Santa Maria del Mar no es diu missa, no cal patir pel calze.

Fa un febrer gèlid malgrat que l'ametller ja vol florir. No tinc abric, però al dessobre del meu hàbit me'n posaré un parell més, de les germanes mortes; elles ja no els necessiten i m'agrada pensar que vindran amb mi i em donaran escalfor.

En una de les bigues de fusta del refectori des de sempre hi ha hagut un niu d'orenetes. Durant el bon temps els ocells entren per un forat que hi ha entre la paret i la teulada, un forat que mai no s'ha tapat, i això que a l'hivern hi entra una fred que pela. Com deia la germana Dolça: les orenetes vesteixen el nostre hàbit i tenen tot el dret de viure al monestir.

Des que em vaig quedar sola que menjo a la cuina; hi menjo, hi lleigeixo, hi reso i si no hi dormo és perquè la meva cel·la dona a l'est i m'agrada llevar-me de cara al mar. La primera vegada que el vaig veure va ser des d'una lloma entre Fitor i el Collet, quan la mare em duia al monestir. Allà on vaig no n'hi ha, de mar; el trobaré a faltar.

La desgràcia va començar fa un any, amb la visita del senyor bisbe. Amb les terres ermades per les sequeres i la manca de braços per treballar-les, les rendes del monestir s'havien afluït moltíssim i, per acabar-ho d'adobar, el prior de les Medes m'havia pres els animals amb què feia conrear els camps. En veure l'estat lamentable del cenobi, monsenyor va concedir indulgències als qui fessin almoïna a Santa Maria del Mar. La caritat dels parroquians em va donar un respir, però la benevolència del bisbe no va durar gaire: poc després em va ordenar que no admetés cap novícia a la congregació, que l'admissió era potestat de la mare priora i Santa Maria del Mar, no en tenia. Allò era el principi del fi.

L'obediència és un dels vots monàstics. Els vaig pronunciar amb devoció quan vaig prendre el vel, ara fa més de cinquanta anys; ho vaig fer de tot cor i juro que només l'he trencat una vegada. No havien passat ni tres mesos de la visita de monsenyor, quan la mare abadessa em va fer cridar a Sant Daniel, extramurs de Girona. Davant la poderosa Ermessenda de Vilamarí, les cames em tremolaven i em sentia més petita que entre les parets de Sant Pere de Rodes. L'atmosfera càlida de la sala contrastava amb la gelor que duia a l'ànima: no en podia sortir res de bo de tot plegat. Les paraules de l'abadessa van confirmar els mals presagis: "Filla meva, no es pot tenir el monestir obert només per a una sola monja, haureu de venir a viure a Sant Daniel". Em vaig quedar petrificada i només vaig poder balbucejar "Reverenda mare, casa meva és Santa Maria del Mar."

Desobediència, orgull, supèrbia i no sé quants pecats més vaig cometre d'una sola tongada. Tota una vida mirant a terra i obeint llençada per l'aigüera en un moment de debilitat. O va ser de fortalesa? Tant se val, no soc jo qui ho ha de jutjar.

Per la porta de la sagristia entro al cementiri. Us pensàveu que oblidaria d'acomiar-me de vosaltres? Com podria? Sou la meva família. Les tombes no tenen làpida, no les necessito per saber exactament on reposa cadascuna de les germanes. M'aturo davant de cada creu i les crido pel seus noms: Margarida, Constança, Beatriu, Francesca, Maria, Dolça...

Al final, el meu acte de rebel·lia no ha servit de res: m'estic quedant cega i em costa fer les feines més senzilles. No tinc més remei que claudicar: tancaré el monestir, marxaré a Sant Daniel, amb el cap cot, i la mare abadessa obrirà els seus braços benvolents i acollirà l'ovella descarrilada.

Som l'any mil quatre-cents vint i quatre de l'era de Nostre Senyor, em dic Magdalena Vilar i soc l'última monja de Santa Maria del Mar.

Tanco amb clau i forrellat i marxo terra endins, abans que es faci fosc.

***Lo que un segle bastí l'altre ho aterra,
mes resta sempre el monument de Déu...***

Fragment de l'últim vers de Canigó (1886)
Mossèn Cinto Verdaguer